

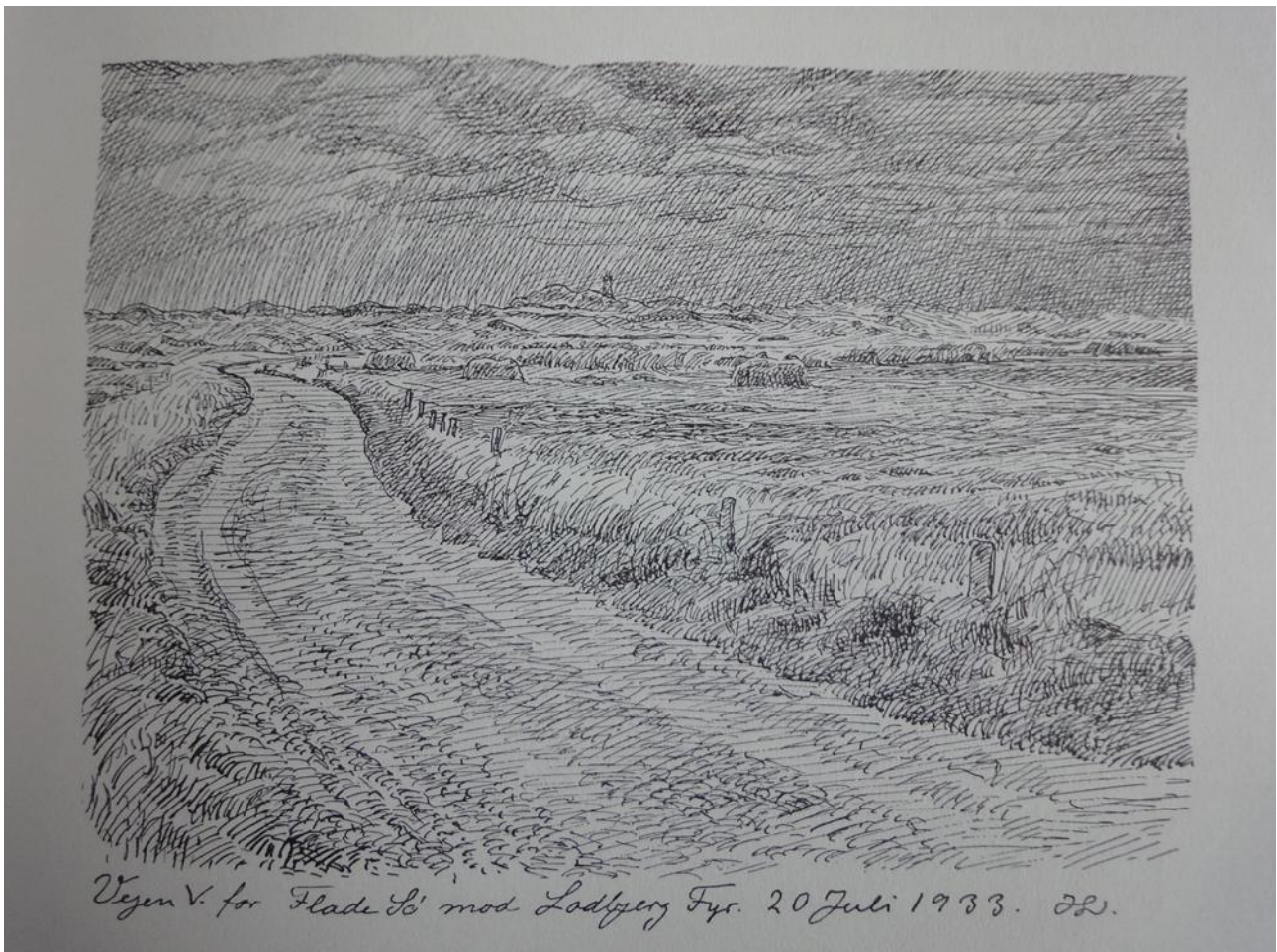
På vandring i Lodbjerg Klitter

Det mest storslåede og rigeste afvekslende klitlandskab i Thy

Af Kr. A. (ukendt)

Det er i år blevet moderne at rejse til Thy - turismen har erobret vor landsdel, denne nutidens store opgave, at man også skal kende, hvad der ligger udenfor alfarvej, fører nu folk fra andre egne af landet. Ja, og fra andre lande, over broen ind i det "ukendte land", hvis hidtil hengemte skønheder fra Limfjord til Vesterhav, fra broen til Vejlerne mod øst, fængsler og betaler alle dem, der kom med åbne øjne og sind.

Danmark blev næsten større, for de fremmede, aldrig havde de set så mange gravhøje som dem, der mødte deres blik fra Thylandske kuplede bakker eller midt i de dyrkede og frodige agre.

Tegning af Johannes Larsen.

De store hede flader og øde strækninger, man har hørt skulle findes i Jylland, havde man ledt og skrabt efter, dem fandt man pludselig her, hvor de bredte sig milevidt langs havet, uden

menneskelig bolig. Man fandt store skønne søer og skove, der strakte sig imod hinanden næsten hele landsdelen igennem.

De fremmede fandt landet. Der er mange Thyboer, der aldrig har stået på knuden ved Bulbjerg og set ud over et af landets mest ejendommelige landskaber. Der er mange, som aldrig har set to af landets største og skønnest beliggende søer i Nordthy, ”hvor der er smukkere end ved Svendborg”, sagde en Fynbo engang. der er kun få, der har set det vilde og storslåede Vildtreservat, og færre har travet gennem de udstrakte klitegne nord for Lodbjerg Fyr, for at se naturen der - og den er vel nok værd at stifte bekendtskab med.

Mellem hundrede af fugle

Det var en af de få smukke dage sommeren hidtil har skænket os, at en kammerat og jeg startede på cykel for at gennemstrejfe egnen derude, som vi kun kendte fra dens yderkanter, og kun havde dunkle anelser om, hvad vi ville finde ved et mere indgående besøg.

Fra Vestervig kirke over Vesterby gik turen over dæmningen der fører over det smalle sted mellem Flade og Ørum søer. Men det var knapt at vi kunne løsrive os fra dette sceneri, der åbenbarede sig for os mellem de sivkransede søbredder. Hundrede af lappedykkere, vildænder og blishøns svømmede omkring i det åbne vand og mellem rørene, helt op på dæmningen gik de uden at tage synderlig notits af os. Andemor fulgte stolt efter sine ællinger, der pilede ud og ind mellem de blomstrende gule åkander, der flød på de svagt krusede vande. Halvvoksne blishønekyllinger pjaskede ivrigt af sted, og ganske umotiveret stak en lappedykker pludselig op lige foran os, og under broen stod det tykt med aborrer.

Et fristed i dansk natur

Ja, dagen kunne let være gået her om ikke vi skulle videre, vi fik dog lejlighed til at lægge mærke til den nærliggende gård, der med sine brandgule mure og gavle tog sig ud mod de grønne omgivelser. En af egnens sønner (*Red. Java Bach*), der tjente sig en formue i det fremmede, købte den for uforstyrret at kunne nyde den natur han savnede derude. Men også det fremmede fanger en, nu har han, om man så må sige, flyttet et stykke England herud til Flade Sø og indrettet sig en golfbane på flere tønder land.

Mod den højeste bakketop

Nordover går det og snart må vi tage afsked med cyklerne og fortsætte til fods. Vi stævner da efter den højeste bakketop, vi kan øjne, for at orientere os.

Sejt er det at vinde op ad den sandede skrænt, der stiger stejlt og er klædt af filtret bjergfyrrerat. Men endelig står vi på toppen og opdager til vor overraskelse, at det ikke er en klittop, men en gravhøj, der engang lå frit på en bakkeø synlig for hele egnen, nu havde flyvesandet slettet alle oprindelige konturer.

Nord for os lå et areal, hvor dyrkede pletter var flænget ind i lavningernes lyngskjold. Egentlig skulle vi imponeres af det seje arbejde med at genvinde det gamle agerland, men det pyntede dog ikke i naturlandet som det nu er - det var som om fyrrekrattet dog faldt bedre i med landskabet, om kulturen nu endelig skulle bringes herud.

Ind i eventyrriget

Men det var natur og ikke kultur, vi den dag søgte, og ovre i nordvest bag Lodbjerg Fyr kunne vi se ind i det eventyrrige, der for en dag skulle være vort.

Engang for århundrede siden ville vi have set for os en egn, hvor landsbyers gårde og huse klumpede sig tæt, som skik og brug nu var dengang. men også store gårde lå gemt mellem egeskovene, der dengang bredte sig på de udyrkede steder, og midt i det hele lå kirken.

En dag kom naturkatastrofen, der skulle gøre den frugtbare egn til en mennesketom ørken. Som al anden udslettelse begyndte ulykken langsomt og umærkeligt, sandet, der måske i menneskealder var blevet fint malet i brændingen på dets vandring langs kysten, væltede pludselig frem i store mængder og lejrede sig i det lave krat, der nu bredte sig ud til en kystlinje, som nu må søges langt ude i vest, hvor skibe nu går.

Der gik år, og en dag var krattet mættet med sand, og med hver vestenstorm stod sandet i tætte skyer ind over landet, kvælende al plantevækst på sin vej. Den smule sandflugt, vi havde nu i foråret blev kaldt en katastrofe og vakte medynk landet over, og slemt var det vel også, men hvordan har det ikke taget sig ud for datidens befolkning. Rugen der skulle tjene til føde for mennesker og dyr vinteren igennem, forsvandt under sandet. Græsset kvaltes, dyr og mennesker måtte sulte, ageren, der pløjedes et år, var klitter det næste, gårde og huse måtte flyttes, og en dag lå alt øde, kun kirken stod grå og forsagt mellem klitter og sander.

Men også en dag måtte den flyttes, efter at man gang på gang havde søgt at holde sandet borte fra kirkegården.

I Gammelkirkegårds mose¹ fandt vi stedet, hvor engang Lodbjerg kirke engang lå, kun svage spor fortalte herom, men slet intet mindede om de gårde, der lå der omkring, men hvis navne og ejeres navne endnu kan findes i de gamle dokumenter i arkiverne.

Tekst på mindesten: Til minde om slægter der døde, her havde de gerning og gang. Over tomter og klitternes øde, toner havets vemodige sang. Anno 1954.

Et fristed for vildtet

Sådan set var det jo trist men tiden læger alle sår, de rygende sandmiler er standsede og magtesløse, bundne af klittag, men imponerende endnu med deres stejle sider og bratte slugter. På sletterne har lyngen for længst bredt sig og giver kun modvillig slip på de fugtige steder, hvor blåbær og tranebær så får lov at slås med magre grænser om pladsen.

---

¹ (Red.) Her bekostede pastor, Krarup (præst i Hvidbjerg v. Å sogn) plantør, Geleff (plantør i Hvidbjerg v. Å Klitplantage) og gdr. Chr. Sørensen, (ejer af "Svegaard" i Lodbjerg) i 1954, opstilling af en mindesten.

De mennesker som måtte flygte for sandet, måtte efter døden vende tilbage til barndomsegnens ensomme kirkegård, der for længst er klædt med lyng og mos, slægterne har glemt dem, skaden der forvoldtes på egnen, er udjævnet, trods det, der dengang ingen indsamling var, og da egnen igen fik vegetation, vendte livet tilbage til de døde egne. Det var ikke mennesket selv, men vildtet der herude fandt mange fristeder og ynglede tykt og trivedes vel, indtil den tid kom, da bøssen blev til hvermandseje og hvermandsbrug. Men også det har den nye tid søgt at bøde på.

Et torneroseland

Efter at have passeret en klitrække nord for fyret, stod vi i det Torneroseland, hvor intet menneske kommer, undtagen i blåbærtiden, eller når der færdes i Klitvæsenets ærinde. Klitten lukker med sin højde for synet af fyret, og til alle sider ser vi tavse, vældige klitter og brune lyngflader. Ikke et hus eller en ager og længst ude i nord og øst kun de dunkle skygger af nåletræsskovene.

Et eneste sæt hjulspor fortæller os, hvor færdslen går, når klitarbejdet forlanger materiale kørt ud til sandene, ellers kommer ingen vogne, ingen henter lyng eller hedetørv her.

Mellem oldtidens gravhøje

Et stykke mod nord dukker der nogle mørkladne knolde op mellem de lyse klittoppe, vegetationen er anderledes, og da vi når dem, ser vi, at det er grupper og rækker af gravhøje, mægtige minder om den tid, da også egnen her levede med.

Imponerende tager de sig ud, netop fordi de ligger så uberørte, siden de for årtusinder blev hvælvet over egnens stormænd. Ingen skræmmende spor efter skattegravere, der som andre steder på let måde har søgt at finde gravkammeret. Runde og pæne i form, ingen slid af græssende kreaturer og ingen skæmmende fredningssten, der skulle minde om nødvendigheden af at frede vore oldtidsminder.

Vi prøver at finde dem frem over hele arealet, men det er ugørligt, mægtige klitter har her og der brudt ind og dækket højene, men i en gruppe ligger der en halv snes, og enkelte ligger de helt ud til den yderste klitrække. Et andet sted finder vi tre mægtige langhøje, 7-9 meter i højden, med et mægtigt omfang ligger de dystert og halvt truende og får os til at tænke på bogen om Kong Salomons Miner.

Gl. Kirkegårds Mose området

Ved den fordums sø

Midt i arealet finder vi en ejendommelig sænkning. Der er brinker som ved en sø, men der er ingen vand og lavningen er dækket af blåbærris. En af flyvesand dækket sø er det tydeligt, måske den fiskerige Rotbøll Sø, der tales om i de gamle skrifter, søen ved hvis bred den gamle herregård Rotbøll havde sin plads, indtil den måtte falde. I 1739 var det sidste spor af herregården forsvundet. Det er en egn, der taler om oldtid og middelalder, højene og navnene på de steder, der omgiver sletten, der er Bodbjerg og Staalgjæv. Et stykke i øst ligger Krop Bakke, det var den sidste rest af den gamle herregårds udstrakte marker, derude lå byen Skovsted.

Fortsættelse af artiklen, bragt 19. juli 1938

For at få lidt afveksling søger vi ned til havet, der under hele turen har mindet os om sin tilstedeværelse ved de dumpe drøn fra bølgeslaget mod kysten.

Havet er som andre steder det samme vekslende farvespil, samme evige uro, men kysten er ikke som andre steder. De stejle skrænter, der mange steder hæver sig næste lodret fra stranden i 120 fods højde, afspejler så at sige egnens historie fra istiden til nu.

Dybest ligger det fede blåler, over den ligger den gode muldjord, der gav bonden og hans dyr føden, før sandet kom. Det hænder, når havet får skrænten til at styrte ned, at der viser sig oldtidshustomter i muldlaget. Sandlag og tørvelag veksler i striber derover, man kan af tørvelagets tykkelse omtrent beregne, hvor mange år der har været mellem de voldsomme sandflugtstider og i hvilke mellemrum tørven dannede sig i de sure kær mellem klitbakkerne.

Hvor undergrunden sænker sig, ligger de gamle skarnmoser, hvis tykke tørvelag af de millioner af tons sand nu er trykket sammen til martørv². I vældige blokke ligger det væltet ud på stranden med deres egestammer og de hvidstammede birketræer fra egnens tundratid.

I små afblæste enklaver kan man træffe på stenalderens bopladser. Flintaffald og redskaber ligger her i skønsom blanding med minestumper og andre ting fra senere tid og fra fjerne lande, som vind og strøm har ført op til disse fjerne kyster.

Meget af det er vel smidt overbord fra skibene, tomme, rustne oliedunke, sandslidte flasker, hvis ufortoldede indhold har været brygget i Skotland eller presset ud af Frankrigs druer, er blandt de genstande, man hyppigst træffer på. Men også broderlandene har givet deres bidrag, planker, vokset i Sveriges skove skyller herind. Her står en kasse der har indeholdt kondenseret mælk, ”Viking Melk”, Oslo, står der på den. Det er nordmandens lyst til at prale med vikingnavnet, der viser sig igen. Jeg har ellers aldrig troet, at det

Skummet flyver ved Lyngby

---

² Mosetørv dannet i lavninger under stærkt tryk.

var mælken, der var vikingens lyst, i alt fald ved jeg, at vore forfædre, der ligger og hviler deres bene i højene oppe mellem klitterne, ikke lod sig drive over havet for at søge mælk og honning, der var andre ting de higede mere efter.

I dag kunne vi færdes langs stranden, men når efterårsstormene pisker vandmasserne ind mod kysten, er det umuligt at gå her, da bølgerne så slår helt ind mod skrænten. En hastig flugt op ad skrænten er umulig, da den ofte i flere meters højde står fuldstændig lodret. Kystvagten holder sig da også oppe på bakkerne, hvor hans fodtrin har trådt en sti, der bugter sig ud og ind, følgende de mest passable steder.

Moser og enge har der været i massevis her før sandflugten dækkede alt og forandrede landskabets karakter. Helt ned i havstokken findes tørvelagene, et sted har man endog gravet tørven op til brændsel. Mægtige jernstænger brugte man til at vælte blokkene op med, og siden hejsedes de med et trisseværk op ad skrænten, hvorfra de siden hentedes. Egentlig er det forbudt at grave martørv af hensyn til kysten, det er dog en gammel bestemmelse, der stammer fra sandflugtens tid. Overalt ser man det opskyllede martørv, og sammen med de tusinde vragstumper, der er slået til pindebrænde, kunne der blive til mange fattige hjems brændselsforbrug, nu går det meste af det i havet.

Ved Lyngby fiskerleje

En halv mils vej var der vel langs stranden, hvor vi tog denne, til vi nåede til Lyngby. Det første der mindede os om fiskerlejets eksistens var fiskerbådene, for af lejets huse ses ingen, da dette ligger et stykke inde i landet. Men tæt ved stranden er der lagerhuse, og her er man ved at bygge på molen, der giver læ for fiskerbådene, når de skal ud fra den vanskelige kyst, og når de ventes hjem igen med den last, deres hårdføre mandskab har fravristet havet.

Cementblokkene til molen støbes på stedet, ved havstokken hvor blokkene skal udlægges. Materialet har man ved hånden, grus og sand og cementen får man også af den danske jord. Mærkeligt at man i disse tider, hvor der er så mange ledige hænder, ikke tager stærkere fat på at sikre kysten for havets angreb også på kystboerne i deres farefulde gerning. Pengene, der er gået dertil, bliver dog alle her i landet.

Mon ikke kystens højeste og vildeste klitter findes her ved Lyngby? Jeg tror det næsten. I alt fald er der fra Grønbakken, der hæver sig næsten 119 fod lodret over stranden, en storslået udsigt over havet, og over et landskab, der til de to sider veksler med høje klittoppe, lyngsletter og små klitsøer. Mod øst ligger fiskerlejets venlige huse og Hvidbjerg plantagens mørke bræmme.

Forsøget på at skabe et badested i Lyngby

Der burde være chance for her at skabe et mondænt badested, skulle man synes. Engang drømte det lille fiskerleje virkelig store drømme om dette.

Et par Københavnerer der ferierede derude om sommeren kom på ideen og talte længe med fiskerne om, at de skulle sørge for at få en eller anden højtstående person til at slå sig ned derude, så ville det fine publikum følge efter, og stedets lykke være gjort.

Lodbjerg Kirke

Ideen blev ført ud i livet, beboerne skænkede en smukt beliggende grund til en prinsesse. Et smukt kalligraferet skøde blev udført og tinglyst og pænt afleveret af en deputation.

Og virkelig byggede prinsessen en villa³ derude og boede der nogle somre, men deflationen var indtrådt, og det forventede publikum blev borte.

Man vandt prinsessen, men ikke det halve kongerige. En dag giftede hun sig og rejste ud til et fremmed land. Håbet om at se de mange sommergæster svandt ind.

Men en dag når Kystvejen kommer, vågner drømmen vel igen. Smukt er der herude i Lyngby, det er vel få steder man finder det skønnere.

Et gammelt egekrat

Men dagen var ved at gå på hæld. Vi fulgte vejen ind i landet, hvor vi skulle finde endnu et sted, der fængslede os særligt, fordi det kom os lidt uventet.

Fra vejen kunne vi se en bakke i vestsiden af plantagen, hvor det lyse løv dominerede mellem fyrretræerne. Vi gjorde en afstikker derhen for at se og fandt et udstrakt egekrat på 30-40 Tdr. land, hvor egetræerne i læ af fyrrene allerede ranker sig flere alen i vejret. – Og så havde man endda fortalt, at der ikke fandtes egekrat i Thy!

Store- og lille Tyvbakke hedder stedet efter kortet at dømme. Morsomt var det at se, hvor livskraftigt vort gamle nationale træ her skød nye skud på århundredgamle rødder.

Dystert og stille var der herinde i egekrattet, mellem de høje skrænter, og smukt var der også. For at fuldende billedet sås et par rådyr, som roligt vejrede op mod aftenhimlen.

---

³ Kendt som ”Prinsessehuset”

En lang og trættende tur var det at gøre på en dag, men andre kan komme lettere til det, for gode biveje fører til Lodbjerg Fyr og til Lyngby, hvorfra man kan tage afstikkere ind over egnen. – Smukt er det når solen skinner over klitterne, men næsten skønnere, når skyerne går så lys og skygger skifter over landskabet.

Digitaliseret af P.M. Kjær.